

papiergeschiedenis nederland

Nieuwsbrief Nr. 06

februari 2010

Beste vrienden van Papiergeschiedenis Nederland,

Vermelding op onze site

Zoals vele “Vrienden van Papiergeschiedenis Nederland” weten hebben wij op onze site de mogelijkheid om u of uw organisatie te presenteren. De laatste tijd zijn er veel nieuwe belangstellende bij gekomen die echter nog geen vermelding hebben.

Wanneer u dit ook wilt kunt dat doorgeven aan het bestuur via ons mailadres:

info@papiergeschiedenis.net.

Themadag 2010

Natuurlijk wordt er ook dit jaar een themadag georganiseerd. Deze keer zijn wij uitgenodigd door de Koninklijke Bibliotheek in Den Haag.

De dag zal plaatsvinden op **woensdag 28 april** en het thema is **De waarde van Papier**.

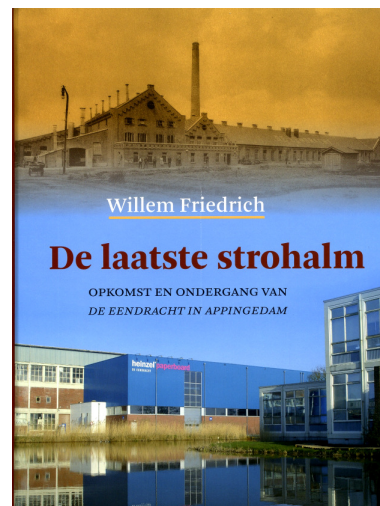
De dag zal even als vorige jaren 's morgen gevuld worden met drietal lezingen. Tevens zal er ruimte worden gemaakt voor hen die in een korte presentatie iets willen vertellen over hun werkzaamheden. Wie hier gebruik van wil maken wordt verzocht dit bij opgave voor deelname aan de dag te vermelden.

In de middag is er een presentatie van de Papierhistorische Collectie van de KB en een rondleiding op de restauratieafdeling van het Nationaal Archief.

Hoewel de sprekers en de exacte onderwerpen nog niet bekend zijn, het bestuur is daar momenteel druk mee bezig en zodra er meer informatie is zullen we dat op de site bekendmaken, kunt u zich natuurlijk al opgeven. Dit is het makkelijkst per e-mail naar info@papiergeschiedenis.net of met een briefje naar het secretariaat: Rembrandtlaan 49, 1412 JN Naarden.

De laatste strohalm

Eind 2009 is door uitgeverij Noordboek een mooi boek uitgegeven over de opkomst en ondergang van De Eendracht in Appingedam. Dit boek is geschreven door Willem Friedrich. Het geeft een prachtig beeld over deze voormalige coöperatie of boerenfabriek. Vanaf de oprichting in 1908 tot de sluiting in 2006 wordt duidelijk verteld over deze strokartonfabriek. Verder komen er veel oud-werknemers aan het woord en ook boeren die hun stro leverden. Voor wie geïnteresseerd is in de historie van de Groningse strokarton is dit een belangrijk werkstuk.

Kennismaken met Museumwerkplaats “De Akker” uit Twente van Willie Bosch

Museumwerkplaats de Akker is opgericht door grafisch ontwerper Willie Bosch uit Hengelo die in de loop van de tijd een historische collectie materialen, gereedschappen en vakboeken uit de papiermakerij, de handboekbinderij en de boekdrukkerij heeft verzameld.

“Als grafisch ontwerper heb ik altijd al een voorliefde gehad voor mooi papier en ben ik zo’n 30 jaar geleden gestart met het verzamelen van (sier)papier, exlibris en materialen uit de handboekbinderij, boekdrukkerij.”

SIERPAPIER

In de collectie sierpapieren vindt u naast bijzondere schutvellen, marmers en stijfjel-papieren ook nog een gesigneerd exemplaar “brokaatpapier” uit 1760 van Johann Wilhelm Meyer uit Augsburg.

HANDBOEKBINDERIJ/ BOEKDRUKKERIJ

Zowel met de oude gereedschappen uit de handboekbinderij zoals stempels, fileten en verguldpersjes als met de 19e eeuwse kniehevel handdrukkers kan nog worden gewerkt.

EEN STUKJE TWENTSE PAPIERGESCHIEDENIS

Twente stond in het verleden meer bekend om zijn textiel- en metaalnijverheid. Toch was ook papier in de 18e eeuw een product dat hier werd vervaardigd. De oudste papierfabriek van Nederland de voormalige “Berghuizer papierfabriek”, vond zijn bestaan in de vele watermolentjes die destijds rond Tubbergen en Ootmarsum waren te vinden. Ze werden de bovenste, middelste of onderste(achterste) molens genoemd. De meeste van deze watermolentjes behoorden tot de Twentse “landgoedheren” en werden verhuurd aan papiermakers uit de Veluwe die hier hun geluk probeerden te vinden.

MANDER MIDDELSTE MOLEN

In Mander verkocht van Bevervoorde aan Dr Antoni Jan Perizonius erve en goed Hesselink (1725) waarop toen een watermolen stond die hij liet verbouwen tot papiermolen. Dit is nu de middelste molen van “Frans” aan de Mosbeek.

Waarschijnlijk heeft ook Bernardus Kremer (later noemt hij zich Cramer), burgemeester van Ootmarsum, hier zijn bemoeienissen mee gehad. In een gedenkboek van 1711-1911 van de Berghuizer Papierfabriek uit Wapenveld, wordt uitgegaan van het ontstaan van de papiermolen in 1711.

BOVENSTE MOLEN

De bovenste papiermolen aan de Mosbeek werd in 1720 gebouwd door de koopman Hendrik Bolk (of Balk) uit Almelo. Deze (later afgebrande) molen werd ook wel “Engels Möll” genoemd, waarschijnlijk om de naam van de vrouw van de papiermaker Gerhardus van der Ham, “Engele Tijmans”, die de molen toen huurde. Later kwam deze molen in handen van de familie Cramer. Er woont nu nog steeds een familie van der Ham op dit erf.

ONDERSTE MOLEN

De onderste molen aan de Mosbeek, nu “Bels”, werd in 1723 als papiermolen verbouwd door Hendrik Meijer, pachter op de Meiershof te Mander, geldverstrekker Gijsbert Jansen Middelbarg uit Vaassen en aan de papiermakers Ernst en Juriën Cours uit Apeldoorn.

HEZINGEN/NUTTER MIDDELSTE MOLEN

In Hezingen verbouwde Johan Diederick baron van Heiden samen met de koopman Willem Westerik uit Deventer de middelste papiermolen aan de Uelserdijk (1714), ook wel de “Hobbema Huisjes” genoemd. Deze molen werd verhuurd aan diverse papiermakers en kwam later in het bezit van de firma Cramer.

BOVENSTE MOLEN

De wat hoger gelegen (nu verdwenen) bovenste molen op erve "Meerbecke", bezit van de baron van Heiden, werd verhuurd aan diverse (koren) molenaars zoals Jan Larink en daarna aan Jan Berend Meerbecke. Pas later werd dit een papier(stof)molen van de firma Cramer.

ONDERSTE MOLEN

De wat lager gelegen onderste papiermolen "Het Springendal", ook bezit van de baron van Heiden, werd verhuurd aan de Gelderse papiermakers Hendrik Oosterwijk en zijn zoon Cornelis. Ook deze molens kwamen in handen van de familie Cramer.

OLDENZAAL

In Oldenzaal kocht Jan Nieuwenhuis in 1705 erf en bierbrouwerij "De Halve Maan" aan de Steenstraat. Deze "Halve Maan" werd ook hun huismerk dat op een gevelsteen, glas-in-lood en een watermerk terug is te vinden. Ook een windmolen aan de Spoorstraat kwam in handen van de familie Nieuwenhuis. Dit was de enige windpapiermolen in Twente. Wijnand Nieuwenhuis opende in 1841 een papiermakerij in deze molen. In 1872 is de molen verkocht aan de papierfabriek Pannekoek uit Apeldoorn die de naam "Halve Maan" ook nog heeft gevoerd.

GEESTEREN (ov)

In Geesteren verkochten erfgenamen van de familie Eijlers de watermolen op de Geesterse Molenbeek aan predikant Wolterus Dull en landgoedeigenaar heer van Hamsbroek tot Arentshorst op Weleveld. Op deze papiermolen werkten Antoni van der Kogel en vrouw Gesina Floors met de kinderen. Er is niet veel informatie te vinden over deze verdwenen papiermolen. Alleen dat de knechten Jan Hesselink en Sweer Tjoosten en de "meid" Magaretha ten Tije er hebben gewerkt.

DEURNINGEN

In Deurningen kocht Johan Elshof, geboren in Enschede en predikant te Enter, de erve Beuvink en bouwde zonder toestemming van de “landgoedheren” twee papiermolens aan de bovenloop van de Deurningerbeek. Helaas was dit geen succes want door de sterke stroming en het losse zand spoelden beide molens weg.

De informatie over deze Twentse papiergeschiedenis heb ik uit mijn verzameling vakboeken over papier met dank aan de boeken van mw. M. Paskamp van Santen, dhr. H. Hagens en mr. G.J. ter Kuile.

MUSEUMWERKPLAATS

DE AKKER
1 2 3 4 5 6 7

Meer informatie over de Twentse
papiergeschiedenis:

Museumwerkplaats de Akker:
Dennenbosweg 185, 7556 CG Hengelo,
T (074) 242 10 97,
E williebosch@home.nl

Agenda

- Van 7 tot en met 10 oktober wordt in Angoulême (Frankrijk) het IPH (International Paper Historians) Congres gehouden. Meer informatie is te vinden op de site van de IPH: <http://www.paperhistory.org/congress.htm>
- Van 8 juli tot 12 september wordt in het museum Rijswijk en CODA te Apeldoorn de Holland Papier Biënnale gehouden.

Financiële bijdrage

Ook dit jaar wil het bestuur graag een beroep op uw financiële steun voor onze stichting. Wij hopen opnieuw op een bijdrage van € 25 te mogen rekenen. Wilt u dit bedrag overmaken op de girorekening van Papiergeschiedenis Nederland, **3510722**, te Naarden.

Wanneer u vragen of opmerkingen heeft kunt u ons bereiken via e-mailadres: info@papiergeschiedenis.net, of via de Koninklijke VNP in Hoofddorp. Ook kunt u zich op dit e-mailadres opgeven voor de Themadag op 28 april a.s.

Met vriendelijke groeten,

Jan Hein Banner
Secretaris Papiergeschiedenis Nederland